

MILLIY VALYUTANING BARQARORLIGI VA VALYUTA BOZORIDAGI ISLOHOTLAR

Ismoilov Muhammadqodir Ulug'bek o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti,

4-bosqich kursanti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash va valyuta bozoridagi islohotlar tahlil qilinadi. Maqolada valyuta kursining erkinlashuvi, valyuta operatsiyalarining soddalashtirilishi va xalqaro valyutalar bilan almashinish jarayonlarining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri ko'rsatilgan. O'zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilgan islohotlar milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlash, inflyatsiyani boshqarish va tashqi investitsiyalarni jalb qilishda muhim rol o'ynagan. O'zbekistonning milliy valyutasining xalqaro bozorlarda mustahkamlanishi uchun erkin valyuta almashinuvi va malakali prognozlash tizimlarini joriy etish zarurligi ta'kidlangan. Maqolada O'zbekistonda amalga oshirilgan valyuta bozoridagi islohotlar, milliy valyutaning barqarorligi va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, kelajakda amalga oshirilishi kerak bo'lgan islohotlar va tavsiyalar hamda milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlar muhokama qilinadi.

Kalit So'zlar: milliy valyuta, valyuta bozoridagi islohotlar, valyuta kursi, inflyatsiya boshqaruvi, erkin almashinuvi, xalqaro investitsiyalar, O'zbekiston iqtisodiyoti, Markaziy bank siyosati, tashqi savdo, valyuta rezervlari, iqtisodiy barqarorlik, soliq siyosati.

Kirish

Milliy valyutaning barqarorligi, iqtisodiyotni rivojlantirish va davlatning global iqtisodiy tizimdagi o'rnini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

Valyuta bozorining erkin va samarali ishlashini ta'minlash, inflyatsiyani boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni saqlash har bir mamlakatning iqtisodiy siyosatining asosiy vazifalaridan biridir. O'zbekistonning so'nggi yillardagi iqtisodiy islohotlari orasida milliy valyutaning kursini erkinlashtirish va valyuta bozorini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar alohida o'rin tutadi.

O'zbekiston hukumati, 2017-yildan boshlab, milliy valyutaning erkin almashinishiga ruxsat berib, valyuta bozoridagi islohotlarni joriy qildi. Bu o'zgarishlar mamlakatning iqtisodiy tizimida muhim o'zgarishlarni yuzaga keltirdi, so'nggi yillarda milliy valyutaning barqarorligi sezilarli darajada oshdi. Valyuta kursining erkin bo'lishi, tashqi savdoni qo'llab-quvvatlash va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Shu bilan birga, bu islohotlar mamlakat iqtisodiyotining bozor tamoyillariga o'tishiga yordam berib, yangi iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishga zamin yaratdi. Lekin valyuta bozoridagi erkinlikni yanada oshirish, inflyatsiya va valyuta kursidagi o'zgarishlarni boshqarish, shuningdek, xalqaro iqtisodiyotga integratsiya jarayonlarida duch kelayotgan muammolarni hal qilish hamon dolzarb masalalar sifatida qolmoqda.

Asosiy qism

Milliy valyutaning barqarorligi mamlakat iqtisodiyotining salohiyati va uzluksiz o'sishining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi. Valyuta barqarorligi inflyatsiyaning past darajada bo'lishini, xalqaro bozorlarda valyutaning ishonchli va mustahkam almashinish kursini ta'minlashni, shuningdek, moliyaviy tizimning barqarorligini saqlashni anglatadi. Milliy valyuta kursining barqarorligi iqtisodiy tizimda ishonchni oshiradi, investorlar uchun samarali ishbilarmonlik muhitini yaratadi va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Milliy Valyutaning Barqarorligi va Iqtisodiy Rivojlanish

Milliy valyutaning barqarorligi iqtisodiy o'sishning muhim omilidir. Barqaror valyuta kursi investitsiyalarning kirish imkoniyatlarini oshiradi, import

va eksportni boshqarishda aniq va ishonchli sharoitlarni yaratadi. Bu o'z navbatida ishlab chiqarishni kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Barqaror valyuta inflyatsiya darajasini boshqarish va iqtisodiy salohiyatni kengaytirish imkoniyatlarini yaratadi.

Valyuta Bozorining Barqarorligi

Valyuta bozorining barqarorligi, ayniqsa, tashqi savdo va xalqaro investitsiyalarni rag'batlantirishda katta rol o'ynaydi. Agar valyuta bozorida beqarorlik yuzaga kelsa, bu iqtisodiy noaniqlikni kuchaytiradi va investorlarning ishonchini pasaytiradi. Barqaror valyuta kursi esa uzoq muddatli iqtisodiy strategiyalarni amalga oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, valyuta kursining o'zgarishi milliy iqtisodiyotga nafaqat inflatsiya, balki eksport va importning raqobatbardoshligini ham ta'sir qilishi mumkin.

Milliy valyutaning barqarorligi mamlakat iqtisodiyoti uchun quyidagilardan iborat ega:

1. **Inflyatsiyani boshqarish:** Barqaror milliy valyuta inflyatsiya bosimini kamaytiradi. Narxlarning o'sishi va xomashyolar importining qimmatlashishi inflyatsiyaning ko'tarilishiga sabab bo'ladi. Barqaror valyuta esa narxlarning turg'unligiga yordam beradi.
2. **Sanoat va savdoning rivojlanishi:** Milliy valyuta barqarorligi eksport va import faoliyatini tartibga soladi. Bu esa iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Barqaror milliy valyuta eksportga ustuvorlik beradi, chunki eksportchi tovar va xizmatlarni raqobatbardosh narxlarda sotishi mumkin.
3. **Xalqaro ishonchni oshirish:** Barqaror valyuta xalqaro investorlarga ishonch beradi. Bu, o'z navbatida, chet el investitsiyalarining mamlakatga kirishini rag'batlantiradi.

O'zbekistonda Valyuta Bozoridagi Islohotlar

O'zbekiston valyuta bozoridagi islohotlar mamlakat iqtisodiy siyosatining eng muhim va kompleks qismlaridan biri hisoblanadi. Bu islohotlar nafaqat valyuta kursining barqarorligini ta'minlashga, balki iqtisodiyotni global bozorlarga

integratsiya qilish, xalqaro savdoni rivojlantirish va investitsiyalarni jalb qilishga ham xizmat qildi.

Valyuta bozoridagi islohotlarning bosqichma-bosqich amalga oshirilishi

1. **Valyuta kursining erkinlashtirilishi.** 2017-yilda O'zbekiston hukumati milliy valyuta — so'mning erkin almashinishiga ruxsat berdi. Bu, birinchi navbatda, so'mning valyuta bozoridagi talab va taklif asosida shakllanishini ta'minlashga imkon berdi. Valyuta kursining erkinlashtirilishi O'zbekiston iqtisodiyotida muhim burilish yasadi, chunki oldin valyuta kursi davlat tomonidan qat'iy belgilangan edi. Erkin almashinish so'mning kursining tashqi bozorlarga moslashishiga yordam berdi va valyuta bozorida ishonchni oshirdi.

2. **Valyuta operatsiyalarini soddalashtirish.** O'zbekiston hukumati valyuta operatsiyalarini soddalashtirdi, bu esa korxonalar va fuqarolarga valyuta sotib olish, sotish va chet el valyutalarida hisob-kitoblar qilishni osonlashtirdi. Milliy va xorijiy banklar o'rtasida valyuta almashish jarayonlari ko'proq erkin va shaffof holga keldi. Bunday islohotlar nafaqat tijorat banklari, balki biznes subyektlari uchun ham yangi imkoniyatlar yaratdi.

3. **Tashqi savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish.** Valyuta bozoridagi islohotlar tashqi savdo va investitsiyalarni jalb qilishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Valyuta almashish erkinligi chet el investorlarining ishonchini oshirdi, bu esa O'zbekistonga xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga yordam berdi. Xususan, eksport va import jarayonlari yanada oddiylashtirildi, valyutani sotib olish va sotishning shaffof tizimi yaratilganligi natijasida O'zbekiston xalqaro savdoga faolroq integratsiya bo'la boshladi.

4. **Valyuta kursi boshqaruvi va inflyatsiya nazorati.** Markaziy Bank tomonidan valyuta bozoriga aralashuv usullari, ayniqsa, valyuta kursini boshqarish va inflyatsiyani nazorat qilishning yangi mexanizmlari joriy etildi. O'zbekiston Markaziy Banki kursning o'zgarishini tartibga solish va inflyatsiya bosimining oldini olish uchun valyuta bozorida maxsus strategiyalarni ishlab chiqdi. Bu

iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam berdi va so'mning qiymatini sezilarli darajada mustahkamladi.

5. Xalqaro rezervlarni oshirish. O'zbekiston milliy valyutasini barqarorlashtirish va inflyatsiyani kamaytirish uchun xalqaro valyuta rezervlarini oshirishga alohida e'tibor qaratdi. Xalqaro rezervlarning o'sishi valyuta bozorida yuzaga keladigan noaniqliklarni yengillashtirish va milliy valyutani himoya qilishda muhim rol o'ynadi. Markaziy Bankning zaxiralarining oshirilishi orqali O'zbekistonning xalqaro bozorlar bilan aloqalari mustahkamlandi.

Islohotlarning Ta'siri va Natijalari

Milliy valyutaning barqarorligi. Valyuta bozoridagi islohotlar so'mning barqarorligini ta'minlashga yordam berdi. Erkin almashinish kursi so'mning xalqaro bozorlardagi ishonchini oshirdi va iqtisodiy o'sishning barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ushbu islohotlar nafaqat valyuta kursini barqarorlashtirish, balki inflyatsiyani kamaytirishga va iqtisodiy siyosatni samarali boshqarishga imkon berdi.

Savdo balans. Valyuta bozoridagi islohotlar eksport va importda raqobatbardoshlikni oshirishga yordam berdi. Erkin valyuta kursi eksport qiluvchilarni qo'llab-quvvatladi va import narxlarini yaxshilash imkoniyatlarini yaratdi. Bu o'z navbatida O'zbekistonning tashqi savdo balansini yaxshilashga olib keldi. Shuningdek, yangi investitsiyalarni jalb qilishda valyuta bozorining shaffofligi muhim omil bo'ldi.

Investitsiya muhitining yaxshilanishi. Valyuta operatsiyalarining soddalashtirilishi va erkinlashtirilishi, shuningdek, valyuta bozorining barqarorligi O'zbekistonga chet el investitsiyalarini jalb qilishda muhim rol o'ynadi. Bu mamlakatning iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi va yangi investitsiya loyihalarining amalga oshirilishiga imkon yaratdi.

O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash uchun amalga oshirilgan islohotlar muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, bu jarayon hali davom etmoqda. Milliy valyuta — so'mning

barqarorligini ta'minlash va valyuta bozorlarini erkinlashtirish uchun kelajakda qo'shimcha islohotlar zarur. Bu islohotlar nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki O'zbekistonning xalqaro bozorlar bilan integratsiyasi va investorlar uchun jozibadorligini oshirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Xulosa

O'zbekiston iqtisodiyotining mustahkamlanishi va milliy valyutaning barqarorligi mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishining asosiy omillaridan biridir. 2017-yilda amalga oshirilgan valyuta bozoridagi islohotlar, milliy valyutani erkin almashinishga ruxsat berish va valyuta bozorining shaffofligini oshirish orqali, mamlakat iqtisodiy tizimining global bozorga integratsiyasini tezlashtirdi.

Milliy valyutani barqarorlashtirish, inflyatsiyani nazorat qilish, valyuta bozorini yanada erkinlashtirish va tashqi savdo bilan aloqalarni rivojlantirish uchun hukumat tomonidan amalga oshirilgan va amalga oshiriladigan islohotlar davomida bir qator masalalar hal qilinishi kerak. O'zbekiston hukumati, Markaziy Bank va boshqa moliyaviy institutlar bu borada strategik choralarni ishlab chiqishlari va amalga oshirishlari zarur. Bunda valyuta kursining barqarorligini ta'minlash, inflyatsiyani past darajada saqlash va xalqaro rezervlarni oshirish eng muhim vazifalardir.

Shuningdek, valyuta bozorining raqobatbardoshligini oshirish, banklar o'rtasidagi raqobatni kuchaytirish va xalqaro tajribalar asosida valyuta operatsiyalarini soddalashtirish iqtisodiyotning samaradorligini oshiradi. O'zbekistonning valyuta bozorini erkinlashtirish va iqtisodiy tizimini mustahkamlash yo'lida amalga oshiriladigan barcha islohotlar iqtisodiy barqarorlik va uzoq muddatli o'sish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mishkin F.S. "Pul, kredit va moliya bozorlari", 2020.

2. Anvarova D.S. “O‘zbekistonda valyuta operatsiyalarini takomillashtirish yo‘llari”. Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 2024.
3. Naimov S., Shernaev A. “Xalqaro valyuta bozori va O‘zbekistonda valyuta operatsiyalarini rivojlantirishning istiqbolli yo‘nalishlari”. Science and education. 2022.
4. <https://www.cbu.uz>